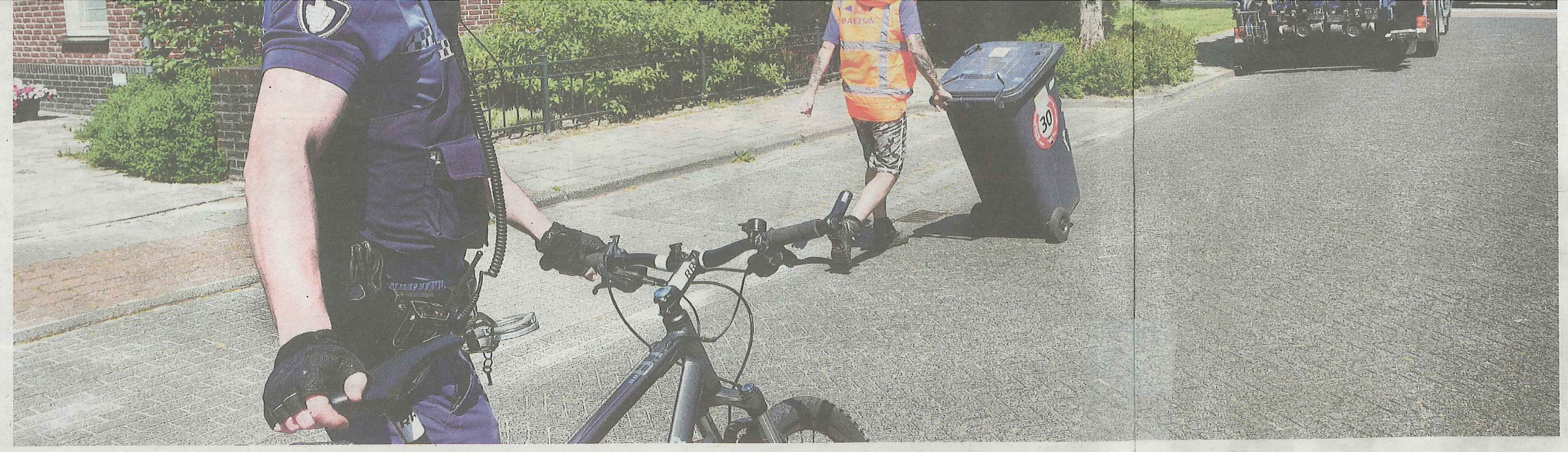

Vuilnismannen in Best worden, in mei, beveiligd nadat ze waren, uitgescholden en bedreigd wegens de regels voor ophalen van gescheiden afval. FOTO MARCEL VAN DEN BERGH

REPORTAGE **AFVAL**

'Kilofetisjisten' vergeten burger die met dat afval moet slepen

Van Hengelo tot Baarle keren burgers zich tegen het afvalbeleid van hun gemeente. Dat leidt tot verhitte discussies en soms zelfs bedreigingen. „Afval scheiden en inzamelen is emotie."

Door onze redacteur
Clara van de Wiel

AMSTERDAM. Eddy van Essen benadrukt het nog maar een keer: hij is heus niet tegen duurzaamheid. Hij vindt het milieu ook belangrijk. En tegen afval scheiden heeft hij echt helemaal niets. Maar als het over het nieuwe afvalbeleid in zijn woonplaats Hengelo gaat, begint Van Essen sneller te praten, trilt zijn stem en raakt hij geëmotioneerd.

Na een lange aanloop ging de gemeente onlangs over op een systeem van zogeheten 'omgekeerd inzamelen', waarbij grijze containers niet meer aan huis worden opgehaald maar mensen hun afvalzak zelf naar een container moeten brengen.

Er ging de afgelopen twee jaar geen dag voorbij dat Van Essen, gepensioneerd parkbeheerder, zich niét over dat nieuwe systeem opwond. Want, betoogt hij, het is niet effectief, het dwingt burgers met hun afval te slepen en pakt voor veel mensen ook duurder uit. Hij drukte stickers en flyers, bezocht raadsvergaderingen, startte procedures en hield bovenal nauwgezet zijn Facebookgroep 'Afval Informatie en Advies Hengelo' bij.

Onlangs haalde hij voldoende handtekeningen op voor een eerste verzoek om een referendum.

Hengelo is niet de enige plaats waar burgers zich keren tegen het afvalbeleid van hun gemeente. Overal in het land zorgt het thema voor verhitte discussie, ontstaan actiegroepen en protestpagina's op Facebook.

Toeval is dat niet. Terugdringen van restafval staat hoog op het prioriteitenlijstje van gemeenten. In 2020 moet de hoeveelheid ten opzichte van 2014 met driekwart zijn afgenomen, zo is de opdracht van de rijksoverheid. Hoe ze dat doel halen, mogen gemeenten zelf weten. De meeste kiezen voor een combinatie van 'omgekeerd inzamelen' en hogere tarieven.

Kliko's in de tuin

„Dat méén je niet", was de eerste reactie van Alex van Dam, toen hij dit jaar een folder van de gemeente Zaanstad over 'het nieuwe afval scheiden' op zijn deurmat vond. Van recycling, zegt Van Dam, is hij een groot fan. En juist daarom vond hij het plan van de gemeente om een systeem in te voeren met kliko's in de tuin bizar. „Stasi-achtige praktijken om mensen kliko's door de strot te duwen",

> Stasi-achtige praktijken om mensen kliko's door de strot te duwen
>
> **Alex van Dam**
> actievoerder
> Zaanstad

noemt Van Dam de plannen, waarbij hij drie bakken voor diverse soorten afval in zijn tuin zou moeten zetten.

Samen met buurtgenoten begon hij een actie, deelde flyers uit en haalde binnen korte tijd meer dan 4.000 handtekeningen op. Dat had succes: na gesprekken met de gemeente werd het afvalplan eind juni opgeschort. Zijn Facebookgroep 'Geen Afvalbakken In De Tuinen Van Zaanstad' blijft niettemin in de lucht: om met ruim 2.000 leden artikelen over afval te delen en nieuwe plannen van de gemeente kritisch te volgen.

Tarieven tot 265 procent omhoog

In Geldermalsen was de Facebookpagina er al. Karin Welgraven was die in 2015 begonnen onder de noemer 'Geldermalsen Zegt Nee tegen AZC'. Het asielzoekerscentrum kwam er niet, maar er bleef in de Gelderse gemeente genoeg over om tegen te protesteren: eerst de mogelijke komst van een 'Polenhotel' en nu de verhoging van de afvaltarieven. Begin mei bleek uit plannen van de regionale afvalverwerker Avri dat bewoners restafval vanaf volgend jaar zelf naar ondergrondse containers moeten brengen en tarieven tot 265 procent stijgen.

Op de inmiddels tot 'Oppositie Geldermalsen' omgedoopte pagina mobiliseerde Welgraven het protest. „Het leeft heel erg", zegt ze aan de telefoon. „Mensen zeggen: is de gemeente gek geworden?" Ze ziet parallellen met de discussie over het azc. „Er wordt weer iets doorgedrukt, en totaal niet gecommuniceerd."

De eerste actie, eind mei, was ludiek: ophangen van volle vuilniszakken (gevuld met karton, benadrukt Welgraven) met protestbordjes. Maar ze vreest dat het protest zomaar kan verharden. „Wij raden dat heel erg af. Hou het rustig, zeggen wij. Je staat er zo weer op als tokkierelschopper."

In Hengelo blokkeerden burgers met auto's plaatsing van een nieuwe afvalcontainer. In Tiel meldden medewerkers van afvalbedrijf Avri verwensingen en bedreigingen naar hun hoofd te krijgen. In Best werden vuilnismannen in mei zozeer bedreigd dat ze met bewaking de straten op moesten.

Een paar maanden later is de rust in Best teruggekeerd, zegt de voor afval verantwoordelijke wethouder Rik Dijkhoff (VVD). In reactie op de protesten stelde de gemeente een tijdelijke oplossing in: naast een emmer voor 45 liter restafval mogen inwoners nu ook nog een zak van 30 liter buiten zetten. Dijkhoff: „Wat ons duidelijk werd: afval scheiden en inzamelen is emotie. Je dringt bij mensen door in hun levenssfeer en dat moeten we serieus nemen."

De gemeente gaat de plannen evalueren en praten met bewoners om nieuw beleid te maken.

Op het halen van de landelijke norm wil Dijkhoff niet vooruitlopen. „Zo'n norm moet je in de tijd zien. Wij gaan nu eerst het gesprek aan."

Nieuw systeem na verkiezingen

Een verkiezingsthema? „In Baarle was afval was absoluut hét verkiezingsthema", zegt Nico Sommen, sinds kort als wethouder voor partij Keerpunt '98 verantwoordelijk voor afval. De plannen van het vorige college om omgekeerd inzamelen in te voeren, zorgden in aanloop naar de verkiezingen voor grote onrust.
En, zegt Sommen, „als de weerstand eenmaal groot is, krijg je 'm niet meer weg". De verkiezingsuitslag was daarvan volgens hem een overtuigende weerslag: de oppositiepartijen haalden een duidelijke overwinning en konden een nieuw college vormen.

De eerste maatregel: stopzetten van de afvalplannen. Er was, zegt Sommen, slecht over gecommuniceerd, te weinig over draagvlak nagedacht. „En als ik de reacties op Facebook op het stopzetten analyseer, dan hebben we dit niet verkeerd ingeschat." In overleg met burgers gaat men nu naar een nieuw systeem kijken.

Ook afvalverwerker Avri besloot in reactie op de onrust in Rivierenland zijn plannen te heroverwegen. In Waalre staakte het nieuwe college een proef met ophalen van afval door een zogeheten afvalfiets, eveneens in reactie op protest.

Alle actievoerders benadrukken: recycling is niet het probleem, maar de manier waarop. Ze zijn boos over het gebrek aan communicatie, of bezorgd over een toename van afvaldumping. Allen hebben zich verdiept in het onderwerp en dragen alternatieven en technieken aan. Zo begint Alex van Dam in Zaanstad over nieuwe sensoren in China, waarmee afval veel beter gescheiden zou kunnen worden, en over hoe oneerlijk het eigenlijk is, dat recyclingbedrijven geld verdienen aan zijn afval.

Erik van Garderen, die in Culemborg protest aantekende, vraagt zich af of er geen slimmere systemen mogelijk zijn, waarbij mensen iets tastbaars terugkrijgen voor ingeleverde grondstoffen.

En Eddy van Essen keert zich in uitgebreide bewoordingen tegen het „kilofetisjisme": het blindstaren op het terugdringen van kilo's restafval, waardoor de grote lijnen uit beeld zouden verdwijnen.

Afvalactivist

Zelf heeft Van Essen inmiddels „de handdoek in de ring gegooid": na twee jaar zegt hij moe te zijn gestreden. Op Facebook plaatst hij nog altijd foto's van hoe het nieuwe beleid tot afvaldumping leidt, maar met zijn referendum gaat hij zelf niet meer verder. „Ze gaan er toch niks mee doen."
Tot zijn grote ongenoegen is het referenduminitiatief nu overgenomen door een andere afvalactivist uit Hengelo, Everwijn Overberg.

Ooit streden de mannen samen, maar na een meningsverschil over strategie willen ze niks meer met elkaar te maken hebben. Volgens Van Essen heeft Overberg zijn referendum „gejat", Overberg zelf beticht Van Essen er juist van een „egotripper" te zijn.

De laatste heeft nu tot eind augustus om de benodigde 2.940 handtekeningen te verzamelen voor het referendum.

Gaat hem sowieso lukken, denkt Overberg, hoewel hij pas rond de 1.000 handtekeningen heeft. „Dit leeft hier ontzettend."